NOVICE
kmetijskih, obertnijskih in narodskih rečí.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X. V sredo 24. novembra (poznojesna) 1852. *List 94.*

Hebrejske melodije.

Po angleškem L. Byron-a, poslovenil Jeriša.

XX.

Na dan, ko je Tit Jeruzalem sosul.

Iz goré, ki tvoj tempelj zrè, sveti nekdaj,
Sim te gledal, o Sion! plen Rimljana zdaj:
Tvoje solnce zašlo je, i žar tvoje pastí
Je v slovesnem pogledi še odražal se mi.

Ozrem se na hram tvoj, ozrem na svoj stan,
I pozabim za hip bližne sužnosti ran;
Ker le smertni zrem plam, ki tvoj tempelj morí,
Ino spotane roke, nemožne mestí.

Visočina, kjer gledal sim, marsikrat je
Prej odražala žar minujočega dné;
I vidil sim, ko na višavi sim bil,
Kak je žar se bežeči na hram tvoj cedil.

Tudi istoga dneva na gori sim stal,
Al kopnečega žarka ah! nisim zaznal;
O da bi na mesto zablisnulo bló,
I raztreščila strela osvojivca glavo!

Al paganski bogovi ne bodo nikdar
Oskrunjali hrama, kjer On je bil car;
I ljud Tvoj raztresen, preziran naj bo —
Naša slava gré, Oče! le Tebi samó! —

Opomín zastran konjske bolezni v nekterih krajih Krajnskiga.

Slišali smo, da je v kratkim po nekterih krajih Krajnskiga, zlasti pa okoli Bleda, več konj naglo poginilo po neki bolezni, ki je tišavki (vnetju možganov z vodenimi razlivi) podobna.

Po tem kar smo slišali o ti bolezni, ta nevarna bolezin ni navadna tišavka, ampak je berž ko ne kužni možganni čerm (Gehirnanthrax), ki je ena sorta vrančniga prisada, zoper kteriga se mora ravnati, kakor smo v „Novicah“ že večkrat govorili in se v 4. delu „živinozdravilstva“ na str. 182 itd. razločno bere. Prav živo pa svetjemo poskusiti košenilni salmjakovec, o kterim smo v 48. in 49. listu letošnjih Novíc govorili.

Gospodarske skušnje.

(*Terpeča prevleka za lesene strehe*). Vzame se katrana (Theer), kolikor se hoče ali potrebuje. Kuha naj se v kotlu, da bo vroč, in meša se potem toliko na tanjko v prah razmetiga oglja vmes, da mešanca gosta kakor mavta postane. S tem mazilom se omečejo lesene strehe blizo 1 pavec na debelo. Gledati se mora o tem, da pokritev je povsod kar mogoče ravnomerno nanesena. Taka prevleka se hitro posuší, se počasi zmirej bolj vterdi, ter postane tako terpežna, da skorej nobeno vreme ji škodovati ne zamore. Draga pa tudi ni.

(*Nepremočljiva prevleka za strešnike*). Prevleka s katranam zamaší vse razpokline strešnikov popolnama, ter jih nepremočljive in jako terpeče naredí. Poslužiti se zamoremo kelja in katrana, ribje mastí ali tudi oljnate goše, ktera poslednja je nar boljši kup. Posebno koristna se skaže namazitev s katranam (Theeranstrich) takrat, kader strešniki mrazú so razpokali. Stroški, ktere namazitev ene cele strehe uzročí, niso ravno pomenljivi.

(*Slepe šibre (šipe) zopet svetlobne narediti*). Vzemi pest kopriv, pomoči jih v merzlo vodo (deževnico), ter obribaj šibre nekolikokrat žnjimi. Ako bi koj pervokrat stekla po volji ne očistil, ponovi taisto še enkrat z novimi koprivami, ter poplahni za tem šibre s čisto vodo.

Ogled kmetijstva na Angleškim.

(Dalje.)

Občne premišljevanja.

2. Vse drugač kakor drugod je šolstvo na Angleškim in učenje v šolah.

Ko so na Angleškim visoki pomén Peel-ovih besed spoznali: „da vednost je moč“, se je učenje v umetniških (tehniških) šolah vse drugač obernilo. Angleška mladína se ne učí sedaj le da bi si glavo z jalovimi vednostmi napolnovala, učí se vsiga le za življenje, to je, da vživa od tega, kar se v šoli učí, tudi gotov dobiček, kadar iz šole pride.

Angleškimu otroku ni učenje muka (martra), po kteri se scer otrokam take rečí v glavo vbijajo, kterih celò ne zapopadejo in od kterih tudi stariši nobeniga prida ne vidijo, ko otrok šolo zapustí. Angleški učenec ima veselje do šole, ker to, kar se v bukvah učí, mu učenik kolikor toliko v natori pokaže, da vidi, kar je bral, in zapopade, kar je slišal.

Muzeji in verti, ki so nauku šolske mladosti namenjeni, so tako osnovani, da jih že otrok s pridam ogleduje; v vertih, na priliko, je pri vsaki rastljíni zraven njeniga latinskiga iména tudi domače imé zapisano; zraven tega je zaznamovana korist in raba zeliša, — leto, kdaj je rastljina na angleško zemljo presajena bila itd.

Na umetniških šolah učí en učenik oglarstvo, drugi rudnínstvo, tretji kako se železo iz rude izdeluje, kako železo podeluje, četerti učí farbanje, peti napravo železnic, telegrafa itd. in vsak nauk se večkrat in tako dolgo ponavlja, dokler kaj ljudí pride ga poslušat. Tako si zadobí tudi prosto ljudstvo vednost v vsih rečéh, ki so mu za njeno rokodelstvo potrebne, ali so sicer dobre, da jih človek vé.

Na Angleškim je vse djansko (praktisch). Ko sim napravo vseučiliša v Cambridgu vidil, sim bil tako ginjen koristnosti njegove, da sim naravnost rekel: nemške vseučiliša in pa nič proti temu!

Polni zaupanja spremijo starši svojiga otroka na angleško vseučiliše, ker vějo, da se bo tam mnogo potrebnih vednost naučil in se pošteniga, pobožniga moža izredil. Kako pa vse drugač trepetajo starši, ko zapusti otrok domačijo in se podá na vseučiliše nemško! Naj se tiste „stare glave“ (bemoosten Häupter) še tako visoko povzdigujejo, — naj se še tako zagovarja razujzdanost mladosti, ker mlada krí mora enkrat iznoreti, toliko je gotovo, da mlad človek se ne navdá na nemških učiliših tiste resnosti, tistiga možtva, ki je terdna podlaga njegoviga prihodnjiga življenja v prid njemu in v prid deržave cele.

(Dalje sledí.)

Ogled nove kazenske postave
zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Nasproti naj se imajo za zlajšave ali zlajšavajoče okolšine:

a) Starost, ki je blizo nedoraslosti, slabeji razum ali zlo zanemarjena izreja;
b) poprejšno neomadežano življenje;
c) če so krivca drugi zapeljali;
d) ako je iz strahú ali po predsodi veljave (imenitnosti), ali
e) v silnem ganjenju serca, ali
f) zavoljo revšine delal;
g) če je, ko je v njegovi moči bilo, kaznjivo djanje do konca dognati, iz njega večjo korist si nakloniti, ali večjo škodo narediti, pri poskusu obstal, ali kadar
h) se je le bolj majhine koristi polastil, ali
i) prostovoljno se zderžal, da ni večje škode storil;
k) če si je po svoji moči prizadeval škodo popraviti;
l) če je pri izpraševanju iz lastnega nagona take okolšine odkril (razodel), ktere vedoč je bilo mogoče škodo, ki je žugala, celo odverniti ali pa zmanjšati.

Pri odmerjanju kazni je treba gledati na obtežave in zlajšave, po tem, kakor te ali une premagujejo; vendar naj se pa kazen praviloma odmerja med najvišjim in najnižjim kazenskim postavkom, ki je v postavi za posamezne pregreške ali prestopke ustanovljen, kakor tudi ni zavoljo zlajšav ali obtežav pravilno nobene druge verste kazni prisojevati.

Kadar se pri kacem pregrešku ali prestopku več in sicer tacih zlajšav skup nameri, da se iz njih zamore po pameti poboljšanje krivca pričakovati, se smé ne le zapor v nižjo stopnjo premeniti, temuč tudi postavna kazen celo pod najmanjši kazenski postavek znižati.

Ako je preiskovanec storil več pregreškov ali več prestopkov, ki se ob enem preiskavajo in sodijo, ali če se tako pregreški in prestopki skupej namerijo, se je deržati tiste postave, ktera med temi kaznjivimi djanji najvišjo kazen odločuje, toda gledaje na ostale.

Druge nasledke, ki so z obsodbo zavolj pregreška ali prestopka združeni, povedó posebne postave, in politični in cerkveni predpisi. Kadar ima obsojeni kako obertnijo, kak ladjarski patent, ali pa pravíco, deržati barko za obrežno vožnjo, je treba ravnati po odločbah zastran obertnijstva že poprej imenovanih, če ne izreče že postava sama zgube tacega pooblastenja za kazen.

(Dalje sledi.)

Slovstvo o povéstnici domači.

Archiv für die Landesgeschichte des Herzogthums Krain von Dr. V. F. Klun. 1tes Heft. 1852.

Knjige, ki bi obsegla zgodovino domovíne naše do novejšega časa, še zmiraj milo pogrešamo, čeravno se ponositi smémo, da imamo nektere zgodopisne dela take cene, kakor jih le maloktera dežela ima. Priča tega so spisi Schönleben-a, Valvasor-a, Linhart-a. Al Schönleben in Valvasor sežeta le v 17. stoletje; Linhart sklene izverstno povestnico svojo z Dragotinom Velikim; Vodnikova zgodovína je tako ob kratkem napravljena, da je na 58 straneh vsa; Hoff pa je bil bolj krajopisnik kot zgodovinar.

Od mnogih straní se tedaj že več let oglasujejo želje po povestnici domači, ki bi segla do naših časov; v letu 1850 so se „Novíce“ (stran 163.) obernile na zgodovinsko družbo v Ljubljani: naj bi ona, ker je za to poklicana, dala na svetlo povestnico v slovenskem jeziku, po domače pisano, tudi razumu preprostega bravca primerno, dokler se ne loti obširnejšega dela, ktero se ne da, kar vsak lahko spozna, na vrat na nos doveršiti. Slavna zgodovinska družba je na ti poziv v Ljublj. nemškem časniku odgovorila, da tako važno delo dobro izveršiti, je poprej mnozega nabiranja zgodovinskih pisem in skerbnega pretresovanja potreba, kterega se pa lotiti hoče.

Na to si je jelo slovensko društvo v Ljubljani prizadevati, da bi saj za pervo potrebo malo povestnico slovenskega naroda na dan spravilo, ker tudi ono je dobro spoznalo, da obširen zgodopis je pretežavno delo, da bi se zamoglo spretno dognati. Izbrala si je v zgodoslovju izvedenega in scer izverstnega slovenskega pisatelja, gosp. J. Terdina-ta, ki je po domače pisano malo povestnico zložil. Ker je pa slovensko društvo v Ljubljani dosihmal še ni moglo na svetlo dati, je društvo sv. Mohora v Celovcu, ravno to potrebo spoznavši, unidan 200 fl. razpisalo za nar boljši prostonárodno zgodovino slovenskega ljudstva v slovenskem jeziku.

Med tem se je osnovalo v Zagrebu „društvo za jugoslavensku povestnicu i staríne“. Tudi ta družba je berž spoznala potrebo povestnice in potožila: „Mi neimamo još sve do danas, po primeru drugih narodah, dobre kritički napisane povestnice našega naroda“. Al tudi nji je bilo očitno, da tako važno delo ni mahoma spisano in da potrebuje mnozega naberanja od vsih straní, kteri nabirki imajo biti temelj prihodnjega zgodopisa. Osnovalo je slavno društvo v ti namen časnik pod naslovom „Arkiv za povestnicu jugoslavensku“ in vredništvo njega izročilo gospodu predsedniku Ivanu Kukuljeviću Sakcinskemu — možu, ki nadušen domoljubja, opravlja to častno sporočilo, kakor že tretja na svetlo dana knjiga očividno spričuje, tako marljivo in izverstno, da zasluži iskreno zahvalo Jugoslavenov vsih.

Med tem, ko se je vse to godilo, nismo čuli nič, kaj da naša Ljubljanska zgodovinska družba o tem predmetu dela, — kar je prišel te dní zgorej naznanjeni „Archiv“ gosp. dr. Kluna, pridnega tajnika Krajnske zgodovinske družbe, v nemškem jeziku na dan, kterega prihod z veseljem pozdravimo.

Namen tega arkiva, ki bo sledil v več zvezkih, je gosp. pisatelj ob kratkem takole napovedal: „pripomočke nabirati in sostavljati za spis povestnice vojvodine krajnske in polajšati delo željno pričakovano!“

Začel je pa gosp. dr. Klun to delo tam, kjer je Linhart svoje (Geschichte von Krain und der südlichen Slaven) jenjal — z Dragotinom Velikim, ker misli, da prihodnji zgodopisnik bo imel le Linharta posledovati, kteri je delo svoje tako slavno doveršil, da

bo teško kaj boljega izdelati, in to toliko manj, ker Linhart je pisal v zgodovini Krajnski tudi zgodovíno jugoslavensko, ker ena od druge se ne da ločiti, česar veči del važniših zgodb spričuje. Vsak v zgodovini jugoslavenskih narodov izveden bo to skoz in skoz poterdil, kar že Schlözer pravi: „da vsaka samska povestnica je prepusta, ako se ne obrača tudi na sosedne dežele in z njih zgodovíno vštric ne gré“.

Naj bi se tedaj učene glave po vsih jugoslavenskih deželah kakor pridne čbelice lotile donašati spomenike in predmete, ki spadajo v povestnico domačo, da se tako nabere zaklad, iz kterega se bo spisala zgodovina jugoslavenskega naroda.

Kakor Zagrebški „arkiv“, ki se je začel leta 1851, je že mnogo vele vrednega blaga nabral za povestnico bolj južnih krajev, tako je začel sedaj „Archiv“ Ljubljanski nabirati zgodbe in povestnice Krajnske dežele, ki bojo prihodnjemu pisatelju povestnice, naj je ta ali le zgodovína Krajnske dežele same ali slovenskega naroda sploh ali Jugoslavenov vsih, dragoceni pripomoček o spisovanju zgodovíne.

Načín pa, po kterim gosp. dr Klun svoj arkiv izdeluje, je letopisni, to je, poredoma kakor je iz starih pisem ali spomenkov izvedel, popisuje, kaj se je v tem, kaj v unem letu važnega zgodilo, začemši z letom 788. Tako nam odprè hvale vredna knjiga vgled v zgodbe domovíne naše.

Ako bi bil slavni gosp. pisatelj letopisom še pristavil izvirna pisma, iz kterih je zgodopis izpisal, bi bil prijatlom zgodoslovja še bolj vstregel in knjiga bi po tem prav za prav zaslužila imé arkiva. Radi verjamemo, da gosp. pisatelj je zvesto povedal, kar je izvedel, in da je ojstro pretresel, kar je zapisal; vendar je vsacemu zgodopisniku važno in znamenito poznati tudi pervopise (Quellen) posamnih zgodb. Pri imeniku opatov Zatičinskega samostana (stran 121 in 122) nam je gosp. pisatelj sam pokazal, da so si zgodopisi dostikrat navskriž. Ti pristavki pervopisov bi se dali s kratkimi zaznamkami opraviti, vrednost „arkiva“ bi pa jako povišali; in ker bi se dalo to v dostavku k 2. delu za 1. del dopolniti, razodenemo gosp. dohtarju to željo, ker mislimo, da nam bo poterdil važnost razodevanja pervopisov v vsaki knjigi, ki se „arkiv“ imenuje.

Sedaj še nekaj o besedi „Ljubljana“ in „Laibach.“ Pravda: ali je beseda „Laibach“ in „Laubach“ slavenske ali nemške korenine, spada v ravno tisto kolo, kakor pravda: ali je „Gratz“ slovenske korenine (Gradec, Gradc) ali ne. Čmu pa sled resníce tako delječ iskati, če ga ima tako blizo? Čmu nemško etimologio tako napenjati, če nas domača brez posilnosti bolj resníci bliža. Ne! da bi mislili s tem le iskrice jezikoslavnega prepíra vžgati, ali da bi komu hotli svojo misel vrivati, povémo le, kar z mnogimi veljavnimi jezikoslovci vred o tem menimo.

Stanovniki krajnske dežele, ki so v starodavnih časih mestom, tergom in vasém iména dali, ki se še dandanašnji pervotne imenujejo, bili so Sloveni. O tem obziru so popolnoma resnične Vodnikove besede, ko pravi:

Od perviga tukaj
Stanuje moj rod,
Če vé kdo za drujga,
Naj reče: odkod?

Ako iz tega obzira na perve stanovavce, ki so svojim selišom iména dajali, sledimo njih začetek, bomo nar gotovši pot šli, ker jo grémo na roki zgodovine, ne pa spretne domišlije.

Poprej kakor Franki so na tem mestu, kjer današnja Ljubljana stojí, bili Slaveni, ki so svojemu selišu imé dali, ktero so pozneji slovenski pisatelji sami popačili, ker so iz „L'bljana“ (ali z gosp. Metelkovimi pismenkami Lablana) iskovali „Ljubljana“, ktere besede med našem narodom nikdar ne slišimo, ampak vedno le L'bljana (ali Lobljana ali Ibljana).

Gosp. pisatelj „arkiva“ ima tedaj o tem prav, ako gosp. Metelkotovega mnenja ne poterdi, da Laubach izvíra od Ljubah v pomenu ljub (drag, prijeten, amoenus), ker korenina te besede je vsa druga, kar beremo v knjigi slavnega Jarnika „Versuch eines Etymologikons der slovenischen Mundart“, na strani 81. takole: „L'b, die Stirne, Front, Rundung, Vorderseite, Kahle u. s. w., l'bni, a, o, adj., Lubno, top. B. Laufen, Lebenije (locus Lebeniach top. B.), L'benče, pl. top. B. Labientschach, Libič, top. B. der Wald Libitsch, L'belj, top. B. der Berg Loibl, L'beliče, pl. top. B. Leifling, l'belíce, pl. die Nieren, L'bljana, top. B. Laibach in der Fronte erbaut, l'berič, dim, l'berje, coll, die Schätten, Reißer, sonst iver, l'banja, der hohle Schädel itd.“

Ker je L'bljana res tako okoli grada zidana, da naredí nekako okolíno „Front, Rundung“, se vjema prav popolnama s staroslavensko koreníno L'b, in ta korenina nam, bi rekli, tudi očitno razodeva, da ne le na levem bregu L'bljanice so bili Slovani naseljeni, temuč tudi na desnem, in da so jih Franki le iz desnega brega pregnali in morebiti veči seliše sozidali. Kakor pa so Franki slavensko selišče na levem in desnem bregu našli, so slišali gotovo tudi slavensko imé, ker ni misliti, da bi bilo selišče brezimno bilo. Če je pa vsakemu znano, toliko tisuč in tisuč slovanskih krajnih imén so Nemci že v poznejih letih na nemško prekovali le s tem, da so čisto slavensko imé popačili, da včasih ni celò več pervemu podobno, je to še lože verjeti od tistih starih Nemcov, ki so se Franki imenovali in jezik govorili, kterega sedanji Nemec, ako ni učen jezikoslovec, celò ne razume več. V slovanskih imenih ni tako teško sledenje po starinah, kjer večidel slovanske iména so ostale kakor so nekdaj bile; — ali kakošna mešanica je v nemških starih jezicih, kako težaven je v nemškem jeziku tak sled!

Po vsem tem menda ni dalje dvomiti, da, naj so že pervi Slovani sedanjo L'bljano L'be, Lobe ali Lube imenovali, nemško imé „Laubach“ ali „Laibach“ izvira od staroslavenske v L'bah ali v Lobah ali Lubah *), ker skozi in skozi resnično je, kar gosp. prof. Metelko o tem terdi, rekoč: da Nemci so bili lahko zapeljani, pri krajnih iménih slovenski mestnik (lokal) v nemški imenovavnik (Nominativ) prekerstiti, ker prosti človek, ako ga vprašaš: kako se temu kraju pravi? ti gotovo vselej odgovorí: tukaj se pravi v Selcah, Mošnah, Cerklah, Hinah, Goričah itd. itd. In tako so si napravili potem Nemci svoje iména — Selce so postale Selzach, Mošnje Möschnach, Cèrkle Zirklach, Hine Hinnach, Goriče Görtschach itd.

Vse te in druge še veliko veliko bolj popačene slovenske iména so gotove žive priče, da tudi Laibach je le popačeno slavensko imé, in gotovo ne manj popačeno, kakor Görtschach iz „Goriče“, Vellach iz „Bela“, Waissach iz „Visoko“ itd. itd., o kterih še nihče ni razlagal njih nemškega izvira, ali je Görtschach iz Görtschach ali Görtsch-ach, Vellach iz Ve-llach ali Vellach, Waisach iz Wai-sach ali Wais-ach, Zirklach iz Zir-klach ali Zirkl-ach itd.

*) Kako se je (morebiti pozneje) iz »L'be«, »Lube«, »Lobe«, osnovalo imé L'bljan, Lubljan, Lobljan, ker poméni stanovnika tega mesta, in iz »L'bljan« imé mesta L'bljana, dokaže tudi gosp. prof. Metelko na omenjenem mestu (le, kakor smo že rekli, iz druge koreníne.) Scer še pristavimo, da gosp. dr. Orel je že v letu 1843 v Novícah dokazal, da se ne piše prav »Ljubljana«, ampak Lobljana po rusovski korenini lob, ki je edina s slovensko l'b ali lab. Pis.

V poslednjih časih so bili scer nekteri gradovi po Nemcih sozidani in po teh pervotno nemško imenovani, na priliko Wagensberg Bogenšperk, Schneeberg Šneperk, Thurn am Hart Šrajberski turn itd., — ali tem imenom je ravno tako očitno na lice pisano, da so jih Slovenci po nemškem popačili, kakor so une Nemci po slovenskem. —

Toliko smo za potrebno spoznali o ti zadevi omeniti, da se prijazno v domačih rečéh pomenimo in „z družena močjó“ resníco najdemo ali je saj — išemo, ker gotovo le na ti je marljivemu gosp. pisatelju „arkiva“ ležeče.

Ko tedaj še enkrat živo priporočimo lično natisnjeni 1. zvezek vsim domoljubom in verh tega očitno pohvalimo blagi namen, da vsa skupšina tega „arkiva“ je darovana zgodovinski družbi, povabimo vse, ki imajo kakošno v domačo zgodovino spadajočo nabero ali saj za-njo vedó, naj jo prijazno ponudijo gosp. pisatelju, ki v tem težavnem in sila obširnem delu nobenega druzega dobička ne iše, kakor slovstvo domače pomnožiti s pripravami, iz kterih se bo spočela kadaj povestnica domača. B.

Novičar iz slovanskih krajev.

Od Savinske doline. Š. Ni ravno pametno, za prihranitev nekterih krajcarjev, življenje zanemarati. V sredo, 17. tega mesca, sta dva kmeta Posavinca se namenila bila, od sv. Petra v Sešče, ktera vas pervi vštric leží, med njima pa Savína teče, se peljati. Pa namesto čez bližnji most se peljati — kjer bi se vé da nekoliko krajcarjev mostovíne bilo plačati treba — jo z vozam in dvéma konjema vred čez vodo vdarita. Ker je pa tisto dopoldne ravno silna ploha se bila vlila, je Savina nekoliko visoko derla. Pa kmeta ničesar ne porajtata, temoč kar v valovje se podata. Komej da sta do srede reke privozila, vzdigne voda voz, ga prekucne, kmeta popadata v vodo, konja začneta plavati, ter priplavata srečno k bregu; kmetiča pa sta žalostno smert v vodi storila.

Iz Notranjskiga. Že smo šolsko leto nastopili, in večidel — kar se Notranjcu v čast spoznati mora — obilo ukaželjne mladíne med neprecenljive stene šolskih sôb privabili. Učeniki, po dvamesečnim počitku okrepčani, bodo z novo močjó dela se lotili in ga narberže tako slavno doveršili, ko preteklo leto. Če se pa tudi od učenikov naše straní nar boljiga vspeha nadjamo, le vender ne moremo opustiti, jih opomniti, da dober odgojitelj in učenik biti, je „ars artium“; in ker so ravno v zadevah učeništva nar bolj razkrojene mnenja, da edin to, drugi kaj druziga svetje, in ker le vender več glav več zná kot ena, zatorej bo pač dobro, da si učeniki v to segajoče knjige in časnike pripravijo, ker vedno učiti se je slednimu za potrebo. Ko to pišemo, se nam milo storí, slišati, kako se o ti reči po naši deželi še velika mlačnost razodeva. Koliko je tega, kar je vse hrepenelo saj po enim v slovenšini pisanim detovodskim časniku; zdaj ga imamo — ljubiga „šolskiga prijatla“ — njega pa le vender tako malo iztisov v našo kronovino dohaja. Je li to ukaželjnost, je mar rodoljubje? smo morebit že na verhu popolnosti? Kdo zamore tajiti, da „šolski prijatel“, desiravno tako malo naročnikev šteje, le vender toliko koristnih in lepih sostavkov donaša; zatorej šola, v ktero saj en iztis tega časnika ne dohaja, pač malo veljá in živo kaže, da pač malo napreduje. Zatorej blagi bratje, učeniki krajnske kronovine! zbudite se in išite si naukov, ker se vam ponujajo, naročite si prihodnje leto „šolskega prijatla“ in gotovo vas zavolj 2 fl. ne bo glava bolela; podpirajte milo početje, berite ta koristen list radi, in dajte ga večkrat svoji ljubi mladini na dom. H.

Iz Ljubljane. Po odhodu slavnoznanega gosp. Freyer-a v Terst je bil od deželnih stanov novoizvoljeni varh Krajnskega muzeja gosp. Karl Dežman, začasni učenik fizike in kmetijstva na višjih šolah Ljublj. gimnazia, preteklo saboto za novo službo v prisego vzet. Iz serca privošimo takega izverstnega naravoslovca in naravoljubitelja temu velikovažnemu domačemu inštitutu, veselo nadjajoči se, da, kar je do sedaj le lepa zaloga bila, bo prihodnjič tudi koristna učilnica postala. Ker gosp. Dežman poleg nove službe prihodnje menda ne bo mogel več učenik fizike biti, bo ta úk prevzel drug gosp. učenik; kaj pa bo z úkom kmetijstva? Zlo bi žalovali, ako bi jenjal, in to tolikanj bolj, ker imamo v domovíni moža, ki je s svojim spisom „umno kmetovanje“, ki ga bo kmalo doveršil, slavno dokazal, da je vès vès pripraven za učenika teoretičnega in pratičnega kmetijstva, ako bi ga visoka vlada na to mesto poklicati blagovolila in bi on pri volji bil se v prid domovíni temu poklicu vdati. Da bi se pač te iskrene želje uslišale! Saj je vert kmetijske družbe tudi lep pripomoček za učenje djanskega kmetijstva, kakoršnega nimajo povsod. — Deržava je od žl. gosp. Andrioli-ta Kacenberške fužíne poleg Kamnika kupila (slišali smo za 65.000 fl.) in bo ondi veliko cesarsko fabriko za smodník (Pulverfabrik) napravila. — Te dní bojo poskusili na Ljublj. gradu nov zvon, svetilke in bandera, ki bojo prihodnjič — namesti strela — znaminja ognja podnevu in ponoči.

Novičar iz mnogih krajev.

Zavolj orodja in strelíva je prišel 24. dan p. m. cesarski patent na dan, v kterim je povedano: ktero orodje in strelívo je prepovedano, ktero pripušeno, kdo ga smé delati, prodajati in imeti, kdaj se zamore sploh prepovedati itd., tudi so kazni določene zoper tiste, ki prepovedano orodje in strelívo izdelujejo, ali ki ga zoper prepoved imajo; štejejo se pa k pripovedanimu orodju: bodec, štilet in štiletu podobni noži, trirezni meči, tromboni, žepne pištolje, ki so krajši kot 7 pavcov, sapopuške (Windbüchsen) vsake sorte, ročni in stekleni granati, petarde in požarne rakete, v palici skrite puške ali taki meči itd. — Ministerstvo pravosodja je določilo, če bi po kazenskih razsodbah kdo ne mogel kazni v denarji plačati, naj se za vsacih 5 fl. en dan zapretja pobota, za manj kot 5 fl. pa 12 ur.— Kardinalu Schwarzenbergu je izročeno vodstvo tistih dél, ki zadevajo prenaredbo samostanov (kloštrov) v našim cesarstvu. — Knez Černogorski, ki se misli oženiti s serbsko knezinjo, se imenuje „Danilo I. knez Černogorski“. — Kakor je razposlal grof Chambord zoper Napoleona oporno pa mirno pismo po Francoskim, sta razposlala tudi dva odbora iz dežele pregnanih Francozov, ki na Angleškim prebivajo, grozno kervoločni pismi zoper njega; Napoleon je ukazal vse tri pisma v vladnim časniku natisniti dati, da naj o njih ljudstvo samo sodi. 1. decembra se bo Francoska armada za 30.000 vojakov pomanjšala; ostalo je bo 370.000 na nogah. — Ko je vojvoda Wellington v Londonu na mertvaškim odru ležal, je vrelo toliko ljudstva k njemu, da so en dan clò 2 človeka pohodili. 18. t. m. je bil slovesni pokop; vse vlade so poslale namestnike svoje h pogrebu, samo austrianska ne, ker je razžaljena zavolj zasramovanja, ki se je zgodilo lani austr. generalu Haynau-u, brez da bi bila angleška vlada zasramovavce spodobno kaznovala.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*